

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ YGS-LYS DERS NOTLARI

9-10-11-12. SINIFLAR 1. ÜNİTE KONU ÖZETLERİ

Hazırlayan: Ömer Faruk Er

ÖZEL MALATYA FİNAL TEMEL LİSESİ

Bu eğitim materyali, Özel Final Temel Lisesi için Ömer Faruk Er tarafından MEB Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları tarafından derlenerek oluşturulmuştur. Tüm hakları serbesttir. Dileyen herkes çoğaltıp dağıtımını yapabilir.

www.faruker.com.tr

9. SINIF

1. ÜNİTE: İNSAN VE DİN

1. İnsanın Evrendeki Konumu

Kâinattaki bütün varlıkları yaratan ve onu düzenleyen Allah'tır.

Varlıklar arasında insanın özel bir yeri vardır. Diğer bütün varlıklar doğrudan veya dolaylı olarak insana hizmet eder.

İnsanın Diğer Canlılardan Farklı Özellikleri:

- İnsan, akıllı ve düşünen bir varlıktır. Düşünme eylemi aklın doğal bir ürünüdür.
- İnsan, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden düşünerek ayırabilir.
- Doğa ile uyum içinde yaşayarak keşfettiği ham maddeyi işler ve yeni şeyler icat edebilir.
- İnsan; konuşması, yazması, bilgi birikimi, estetik zevki ve sanat kabiliyetiyle de diğer varlıklardan farklıdır.
- İnsan, irade ve sorumluluk sahibi bir varlıktır. Seçme ve karar verme özgürlüğünü dilediği şekilde kullanabilir.
- İnsan, inanan bir varlıktır. Bir inanca sahip olmak, onu savunmak ve bu inanca uygun davranmak yalnızca insanda bulunan bir özelliktir.

2. İnsanın Doğası ve Din

Çevre faktöründen bağımsız olarak insanda doğuştan var olduğu düşünülen değişmez özelliklerin bütünü insan doğasını oluşturur. İslam dininde buna **fitrat** veya **yaratılış** denir.

Din, ilahî kurallar bütünüdür. İnsanları akıl ve iradeleri ile dünyada iyiliğe, ahirette ise mutluluğa götürmeyi amaçlayan bir yoldur.

İnsan her zaman yüce ve kudretli bir varlığa güvenme, ona sığınma ve ondan yardım dileme ihtiyacı hisseder.

Bu sığınma ve güvenme duygusu ise din ile karşılanır.

İnsanın biri maddi diğeri de manevi olmak üzere iki yönü vardır. Maddi yönüyle yeme, içme ve giyinmeye; manevi yönüyle de inanmaya ihtiyacı vardır.

İnsanın yaratılışının gereği olan din, insanlık tarihi boyunca daima var olmuş evrensel bir olgudur. Kutsal kitaplar, bilimsel araştırmalar ve arkeolojik kazılar da dinin, tarihin her döneminde var olduğunu ortaya koymuştur.

3. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri ve Önemi

- Din, insanları iyi ve faydalı işler yapmaya yöneltir, toplumları yücelten ve geliştiren bir olgudur.
- Din, insanlar arasında merhamet, şefkat, sevgi ve barış duygularının ortaya çıkmasını sağlar.
- Kin, nefret ve intikam gibi her türlü kötülüğün ve kötü düşüncenin ortadan kalkmasını öğretir.
- Toplumların birlik ve beraberlik içerisinde yaşamalarına katkıda bulunan olgu dinî değerlerdir.
- Din, insana birlikte yaşamanın verdiği hak ve sorumlulukları hatırlatır. Örf, âdet, kanun ve ahlakla birlikte toplum hayatına yön verir.
- Din, maddi ve manevi her türlü sıkıntıya karşı insanın direncini artırır.
- Din, insanı yersiz korkulardan ve bencil duygulardan uzak tutarak özgürleştirir, inanç ve davranış planında bir dengeye götürür.
- Aklın ve bilimin yeterince cevap bulamadığı bu önemli sorulara, cevap bulmaya yardım eden ve insan düşüncesini aydınlatan, din olmuştur.
- Dindeki ahiret inancı, insanın hayatını düzene koymasını, dünyanın zorluk ve sıkıntılarına karşı sabırla direnmesini sağlar.

4. İnanmanın Çeşitli Biçimleri

4.1. Tek Tanrıcılık (Monoteizm)

- Tanrı'nın varlığı ve birliğini savunup eşi ve benzeri bulunmadığına inanma biçimine **monoteizm** veya **tek tanrıcılık** denir.
- Tek tanrıcılığın İslam düşüncesindeki karşılığı **Allah'ı "birlemek"** anlamına gelen **tevhittir**. Tevhit inancına göre evreni ve içindeki her şeyi yaratan ve yaşatan Allah'tır.
- Tek tanrıcılıkta Tanrı, din gönderen, sadece kendisine ibadet edilen bir yaratıcıdır. Ona ait vasıflar başkasına yakıştırılamaz.

4.2. Çok Tanrıcılık (Politeizm)

- **Politeizm**, tek tanrıcılık inancının aksine **birçok tanrının varlığına** inanmak demektir. Bu inanca göre evrende birden fazla tanrı vardır ve bu tanrıların farklı görevleri bulunmaktadır.
- Çok tanrıcılık inancı, daha çok ilkel toplumlarda ortaya çıkmış ve farklı şekillerde varlığını devam ettirmiştir.
- Eski **Yunan, Mısır, Roma** ve İslam öncesi **Arap** Yarımadası'nda çok tanrıcılık yaygındı.
- Antik Yunan'da gök tanrı, savaş ve barış tanrısı, güneş tanrısı ve aşk tanrısı gibi çeşitli tanrıların bulunduğu inanılırdı.
- Arap Yarımadası'nda da her kabilenin tanrısal bir güçle nitelendirdikleri çeşitli putlar bulunmaktaydı.
- İslam dini, çok tanrıcılığı Allah'a şirk koşmak olarak değerlendirmiş ve şirkin her türüsüne karşı çıkmıştır.

Politeizmin genel prensipleri:

1. Çok tanrıcılıkta tanrıların sayısı belirsizdir.
2. Çok tanrıcılık inancında yer alan her tanrının belirli bir görevi vardır.

4.3. Tanrıtanımazlık (Ateizm)

- Tanrıtanımazlık (**ateizm**), Tanrı'nın varlığını reddetmek ve Tanrı yokmuş gibi davranmaktır.
- Ateizm, Allah'ın varlığını inkâr ettiği gibi tüm dinlere ve dinlerin tanrı tasavvurlarına da karşıdır.
- Ateistler üç semavi dinin de tanrı anlayışını kabul etmezler. Ateistler, sadece Tanrı'yı değil, Tanrı'yla birlikte iman edilen melek, kutsal kitap, peygamberlik, vahiy ve ahiret inançlarını da reddetmişlerdir.

Ateizmin genel prensipleri şunlardır:

1. Tanrı'nın varlığını kabul etmezler.
2. Sanki Tanrı yokmuş gibi yaşarlar.
3. Evren ve evrendeki olayların tesadüfen meydana geldiğine inanırlar.
4. Tanrıtanımazlar, Allah'ı inkâr etmenin yanı sıra evrenin varlığını ve evrende meydana gelen olayları da tesadüfe bağlarlar.

10. SINIF

1. ÜNİTE: ALLAH İNANCI

1. Allah'ın Varlığının ve Birliğinin Delilleri

- Bir resim, ressamının; bir bina, ustasının varlığını gösterir. Çünkü resmin ya da binanın varlığı tesadüflerle açıklanamaz.
- Evrende hiçbir şey başboş, anlamsız ve amaçsız değildir. Her varlık birbiriyle uyum içerisinde, büyük bir bütünün parçası olarak hareket etmektedir. Bu durum evrenin tesadüflerin eseri değil, bilinçli bir tasarımın ürünü olduğunu göstermektedir.
- Evrendeki bilinçli tasarım, her varlıkta kendisini açıkça göstermektedir. Örneğin arının yavrularının, hangi ortamda hayatta kalabileceğini bilmesi için biyoloji, zehrinin dozunu ayarlayabilmesi için de biyokimya bilgisine sahip olması gerekir. Bu bilgiler bir program hâlinde doğuştan arıya yüklenmiştir. Bu, ancak üstün bilgi ve kudret sahibi bir programlayıcının eseri olabilir.
- Kendi varlığımız üzerinde düşünecek olursak beden ve ruh yapımızla Allah'ın varlığının apaçık bir kanıtı olduğumuzu anlarız. Örneğin insan beyni özel yapısıyla 210.000.000.000 adet bilgiyi aktarma potansiyeline sahiptir. Sinir sisteminde insan nereye baksa Yüce Yaratıcının muhteşem sanatını görür.
- Evrendeki her bir varlığın birbiriyle uyumlu olarak hareket etmesi Yaratıcının tek olduğunu gösterir. Aynı yetkiye sahip iki tanrı bulunsaydı evrende kargaşa olurdu. Fakat evrendeki düzen böyle bir ikiliğin olmadığını göstermektedir. Bu da evreni yaratanın da yönetenin de tek bir ilah olduğunu göstermektedir.

2. Allah Her Şeyi Yaratan, Yaşatan ve Gözetendir

- Evrendeki varlıklar üzerinde gözlem yapıp düşündüğümüzde, her şeyi **yaratan, yaşatan ve gözeten** bir yaratıcının varlığını aklımızla anlarız.
- Kur'an, Allah'ın yaratmasından bahsederken beraberinde bu yaratmanın niteliklerini de açıklar. Bir ayette, "...O, her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenlemiştir." buyrulmaktadır.

Ayetten de anlaşıldığı gibi Allah'ın yaratması bir düzen ve ölçüye göredir.

- Yüce Allah, insanın evrendeki düzen üzerinde düşünerek yaratıcının varlığını ve niteliklerini kavramasını ister.
- **Yaratma**; yoktan var etme şeklinde olabileceği gibi var olandan başka bir şeyi yaratma şeklinde de olabilir. Yoktan yaratmak yalnızca yüce Allah'a ait bir özelliktir.
- Yüce Allah her şeyi yaratan ve yaşatanıdır. Evrende meydana gelen her şey onun izni ve dilemesiyle gerçekleşmektedir. Bu, Allah'ın sürekli yaratma hâlinde olması demektir.
- Allah, evrendeki her şeyi yarattığı gibi aynı zamanda onları yaşatanıdır. Yaşam da ölüm de onun izni ile olmaktadır. Bir ayette bu gerçeğe şöyle işaret edilir. "O, yaşatan ve öldüren; gecenin ve gündüzün değişmesi onun eseridir..."
- Yüce Allah'ın yaşatması sürekli olmasa hiçbir şey varlığını devam ettiremez.
- Allah, insanın yaşamı için gerekli maddi imkânları sağladığı gibi manevi olarak da onu yalnız bırakmamıştır. İnsana yol göstermek için peygamberler aracılığıyla ilahî kitaplar göndermiştir.
- İnsanı ve diğer bütün varlıkları yaratan ve yaşatan Allah, aynı zamanda bunları gözetendir. Allah'ın yarattığı varlıkları gözetmesi; onları koruyup kollaması, canlıların ihtiyaçlarını karşılaması ve varlıkları gözetim altında tutması demektir.
- Allah; gökleri, yeri ve her ikisi arasında bulunanları kendileri için belirlenmiş süre tamamlanıncaya kadar korur.
- Allah'ın görüp gözetmesi aynı zamanda onun varlık âlemini görünen ve görünmeyen bütün yönleriyle bilmesi; hiçbir şeyin ona gizli kalmamasıdır.

3. İnsanın Allah'la İletişimi

3.1. Dua

- Dua, insan ile Allah arasında iletişim kurma yollarından biridir. İnsan, dua ederken Allah'ın kendisini işittiğinin bilincindedir.
- İnsan dua ile dileklerini aracısız olarak Allah'a iletmede ondan yardım istemektedir.

- İnsanların duaya yönelişinde gelecek endişesi, günahlarını affettirme ümidi, sevdiğine kavuşma isteği, hastalık ve tehlikeli durumlarda yardım ve güvenlik isteği gibi sebepler rol oynamaktadır.
- Dualarımız her zaman istediğimiz doğrultuda gerçekleşmeyebilir. Bu durumda sabırlı olmalıyız.
- Hz. Peygamber bir hadisinde, "**Dua ibadetin özüdür.**" buyurmuştur. Samimi olarak yapılan dua, insanın kötülükten uzaklaşmasına ve güzel davranışlara yönelmesine yardımcı olur.
- **Alevilik-Bektaşilikte** dua, "**gülbenk**" olarak isimlendirilir. Gülbenklerde cümleler, kısa ve ahenklidir. Gülbenk; Allah'a sığınma, yalvarma ve ondan af dilemedir.

3.2. İbadet

- Genel anlamda **ibadet**, "İnsanın Allah'a karşı duyduğu saygı ve sevginin sonucu olarak onun rızasını, hoşnutluğunu kazanmak için yapmış olduğu iş ve davranışlara denir."
- İnsanın yaratılış amacı; Yüce Allah'ı tanımak, ona ibadet etmek ve onunla iletişimi sürekli hâle getirmektir.
- Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, dua etmek, Kur'an okumak, kurban kesmek, sadaka vermek dinimizde yer alan ibadetlerden bazılarıdır. Bunun yanında Allah rızası için yaptığımız her türlü iyi ve güzel davranış da ibadet sayılır.
- Namaz, insanın yaratanına karşı bağlılığını, sevgi, saygı ve güvenini söz ve hareketleriyle ortaya koymasındır. Namazdaki rükû ve secde gibi hareketler Allah'a bağlılığını ve ona teslimiyetin ifadesidir.
- İbadetler, insanları kötü davranışlardan alıkoyar.
- İbadet, fertteki dinî duygu ve düşüncelerin davranışlarda da kendini göstermesidir. Bunun için ibadetlerin devamlı olması öngörülmektedir.

3.3. Tövbe

- **Tövbe**, insanın işlediği bir günah veya hatadan pişmanlık duyması, aynı hatayı bir daha yapmamaya karar vermesi ve hatalarından dolayı Allah'tan bağışlanma dilemesidir.

- İnsan zaman zaman bilerek veya bilmeyerek günah işleyebilir. Ancak insan için af kapısı her zaman açıktır. Allah, günah işlenilmesi durumunda hemen tövbe etmemizi emretmektedir.
- Tövbe, insanı manevi yönden rahatlatır. Kişinin karamsarlığa düşmesini engeller.
- Tövbesinin kabul edileceğini bilen insan, başkalarına karşı da hoşgörülü ve bağışlayıcı olur.

3.4. Kur'an Okuma

- Kur'an, insana inanç, düşünce ve davranışlarında yol gösterir. Onu insanlara Hz. Muhammed açıklayıp öğretmiştir.
- Hz. Peygamber Kur'an'ın doğru anlaşılması için ayetleri tebliğ etmekle yetinmemiş, Kur'an'ı hayatında uygulayarak insanlara örnek olmuştur.
- İnsanların ilahî emir ve yasakları öğrenip uygulayabilmeleri için öncelikle Kur'an'ı okuyup anlamaları gerekir. Kur'an okumak, önemli ibadetlerdendir.
- İnsan Kur'an okuyarak Allah ile iletişim kurmuş olur. Bu nedenle Kur'an okurken Allah ile konuştuğumuzun bilincinde olmalıyız. Onun bütün zaman ve mekânlara hitap ettiğini, insanlık için rehber olduğunu, Allah katında yücelmenin onu okumak ve anlamakla mümkün olacağını bilmeliyiz.

4. Temel İnanç Esasları

4.1. Allah'a İman

Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak inanç esaslarının temelidir.

Bu, "tevhit inancı" olarak da isimlendirilir. "Kelime-i şehadet"i inanarak söyleyen bir insan, Müslüman olduğunu ifade etmiş olur.

Kur'an'da Allah'ın varlığından daha çok, onun birliğine iman üzerinde durulur.

Kur'an'da, Allah'tan başka herhangi bir varlığın tanrısal nitelikler taşıdığına inanmak veya ona tapmak, Allah'a ortak koşmak yani şirk olarak kabul edilir.

Allah'ı tanıtan bu kelime ve isimlere Allah'ın sıfatları denilir

ALLAH'IN YÜCE SIFATLARI:

Allah'ı nitelendiren sıfatlar iki gruba ayrılır:

a. Zatî sıfatlar: Sadece Allah'ta bulunan, varlıklardan herhangi birinde bulunmayan, bulunması da mümkün olmayan özelliklerdir.

Zatî sıfatlar şunlardır:

1. Allah vardır, varlığı başkasından değil kendisindedir, varlığı kendisine hastır. **(Vücut)**
2. Varlığının başlangıcı yoktur. Başlangıç itibarıyla sonsuzdur, ezelîdir. **(Kıdem)**
3. Varlığının sonu yoktur, ebedîdir. **(Beka)**
4. Allah birdir, eşi, benzeri ve ortağı yoktur. **(Vahdaniyet)**
5. Hiçbir varlığa benzemez. O, düşündüğümüz her şeyin ötesinde bir varlıktır. **(Muhalefetün lil havadis)**
6. Varlığı kendisindedir. Var olmak, varlığını sürdürmek için hiçbir şeye muhtaç değildir. **(Kıyam binefsihi)**

b. Subutî sıfatlar: Benzerleri diğer varlıklarda sınırlı bulunan fakat Allah'ta mükemmel ve sonsuz olarak bulunan özelliklerdir.

Subutî sıfatlar şunlardır:

1. **Hayat:** Diri ve canlı olmaktır. Her türlü canlılığın kaynağı odur.
2. **İlim:** Bilmek demektir. Allah her şeyi bilir. Allah'ın bilmesi yaratılanların bilmesine benzemez. Onun bilgisi sınırsızdır.
3. **Semi:** İşitmek demektir. Allah, hiçbir şart, sebep ve vasıtaya ihtiyaç duymaksızın her şeyi işitir.
4. **Basar:** Görmek demektir. Allah her şeyi görür; hiçbir şey Allah için gizli değildir.
5. **İrade:** Dilemek demektir. Evrendeki her şeyin durumu, konumu ve özellikleri Allah'ın sonsuz dilemesiyle gerçekleşir.
6. **Kudret:** Allah, sonsuz güç ve kuvvet sahibidir. Evrendeki her şey, Allah'ın güç ve kudretinin eseridir.

7. Kelam: Konuşmak, söz söylemek demektir. Allah'ın peygamberlere kutsal kitaplar indirmesi bu sıfatının sonucudur.

8. Tekvin: Yaratmak, yoktan var etmek demektir. Allah tek yaratıcıdır, dilediği bir şeyi yoktan var etmek için sadece "Ol!" demesi yeterlidir.

Allah'a inanan insan, sorumluluk bilinci kazanır. Bir gün Allah'ın huzuruna çıkıp yaptıklarının hesabını vereceğini düşünerek dikkatli davranır.

AYET-EL KÜRSİ'NİN ANLAMİ:

"Allah ki ondan başka tanrı yoktur, daima diri ve yarattıklarını koruyup yöneticidir. Kendisini ne bir uyuklama ne de uyku tutar. Göklerde ve yerde olanların hepsi onundur. Onun izni olmadan kendisinin katında kim şefaath edebilir? Onların önlerinde ve arkalarında olanı bilir. Onun ilminden, ancak kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü, gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek, kendisine ağır gelmez. O yücedir, büyüktür."

Bakara suresi, 255. ayet.

4.2. Meleklerle İman

Göremediğimiz varlıklardan biri de meleklerdir.

Kur'an meleklerle inanmayı İslam dininin temel inançları arasında saymaktadır.

Meleklerin Özellikleri:

- Nurdan yaratılmış varlıklar olup yeme, içme, uyuma, yorulma ve üreme gibi fizyolojik özellikler taşımazlar.
- Meleklerde cinsiyet yoktur.
- İnsanlar gibi irade sahibi değildirler. Bu yüzden Allah'ın emrinden çıkmazlar ve günah işlemezler.
- Allah'ın bildirdiklerinin dışında bir şey bilemezler.

BAZI MELEKLER ve GÖREVLERİ:

- **Cebrail**, peygamberlere vahiy getirir.
- **Azrail**, ölüm meleğidir.
- **Mikâil**, tabiat olaylarını idare eder.
- **İsrafil**, kıyametin kopuşunu ilan etmekle görevlidir.

- **Münker Nekir**, kabirde sorguyu gerçekleştiren melek.
- **Kiramen Kâtibin**, insanların davranışlarını kaydeder.

4.3. Kitaplara İman

Kitaplara iman, bütün kutsal kitaplara Allah'tan geldiği şekliyle inanmayı gerektirir. Günümüze bozulmadan gelebilen ilahî kitap Kur'an-ı Kerim'dir.

İLAHİ KİTAPLAR:

• Tevrat	Hiz. Musa
• Zebur	Hiz. Davut
• İncil	Hiz. İsa
• Kur'an-ı Kerim	Hiz. Muhammed

Dört büyük kutsal kitap dışında **suhuf** denilen az sayıda sayfadan oluşan ilahî mesajlar da vardır. **Hiz. İbrahim**, **Hiz. Âdem**, **Hiz. Şit** ve **Hiz. İdris** bu peygamberlerdendir.

İnsanların doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü öğrenebilmeleri, Allah'la olan ilişkilerini doğru bir şekilde sürdürebilmeleri için başvurabilecekleri en önemli kaynak, Allah'ın peygamberlerine göndermiş olduğu ilahî kitaplardır.

4.4. Peygamberlere İman

Allah, buyruk ve öğütlerini insanlara açıklamak için elçiler göndermiştir. **Peygamber** adı verilen bu elçiler **resul** ve **nebi** olarak da adlandırılır. İslam'da Allah'ın varlığı, birliği, isim ve sıfatlarından sonra üzerinde en fazla durulan konu peygamberliktir. Peygamberlik **nübüvvet** olarak da isimlendirilir.

Hiz. Âdem'den son peygamber Hiz. Muhammed'e kadar çok sayıda peygamber gönderilmiştir. İslam inancına sahip bir kişinin bütün peygamberlere inanması gerekir.

PEYGAMBERLERİN NİTELİKLERİ

- Zeki olmak (**fetnet**)
- Günah işlemekten kaçınmak (**ismet**)
- Doğru olmak (**sıdk**)
- Güvenilir olmak (**emanet**)
- Allah'tan aldıkları emirleri topluma iletmek (**tebliğ**)

Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler:

Hz. Âdem, Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Salih, Hz. Lut, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Yakup, Hz. Yusuf, Hz. Şuayp, Hz. Harun, Hz. Musa, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. Eyüp, Hz. Zülkifl, Hz. Yunus, Hz. İlyas, Hz. Elyesa, Hz. Zekeriyya, Hz. Yahya, Hz. İsa, Hz. Muhammed.

Mucizeler, peygamberlerin peygamberliklerini ispat etmek amacıyla gösterdikleri olağanüstü olaylardır. Mucize Allah'ın iznine bağlı olarak peygamberler tarafından gösterilir. Örneğin Miraç Olayı Hz. Peygamberin mucizelerinden biridir.

Peygamberler insanların eğitilmesinde Allah'ın görevlendirmiş olduğu örnek kişilerdir.

4.5. Kadere İman

Kader, Kur'an'da ölçü, miktar, plan, hedef, hüküm gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bir kavram olarak ise "Yüce Allah'ın ezelden ebede kadar olacak bütün şeylerin zaman ve yerini, özellik ve niteliklerini, ezeli ilmiyle bilip takdir etmesidir."

Kur'an, evrende her şeyin belirli bir ölçü (yaratılış kanunu) üzere var edildiğini birçok ayette açıkça ifade eder.

İNSAN VE EVRENİN KADERİ:

1- Evrendeki Yasalar

- Fiziksel Yasalar
- Biyolojik Yasalar
- Sosyal (Toplumsal) Yasalar

2- İnsanın İradesi

- İnsanın özgür iradesinin sonuçları (Düşünce, inanç, söz ve davranışlar)

Yüce Allah insana doğru yolu bildirmiş ve gösterdiği yolu seçmesini istemiştir.

Evrendeki fiziki ve biyolojik yasalar dışında bir de toplumların yükseliş ve çöküşlerinde belirleyici olan "sosyal kanunlar" vardır. Kur'an bu kanunları "sünnetullah" olarak isimlendirir.

- Yüce Allah geçmiş ve geleceği kuşatan bilgisi ile insanın ne zaman ne yapacağını önceden bilir. Ancak davranışını özgür iradesi ile seçen, insanın kendisidir. Bunun içindir ki biz bir şeyi

Allah takdir ettiği için yapmayız, Allah ne yapacağımızı bildiği için takdir etmiştir.

- İnsan, başına gelecekleri önceden bilemez. Bu nedenle hatalarının sorumluluğunu kadere yükleyemez. Allah bize irade ve güç vermiş ve bizi yalnızca gücümüzün yettiğinden sorumlu tutmuştur.

Kader inancının insan hayatındaki yeri ve önemi:

- Kadere inanan insan, varlıklar ve olaylar karşısında; yalnızlık, çaresizlik, tembellik ve korku gibi duyguların mahkûmu olmaz.
- Hiçbir şeyin başıboş ve gagesiz olmadığını, her şeyin Allah'ın bilgisi dâhilinde olduğunu bilir ve felaket anlarında soğukkanlı, dirençli, sabırlı ve iyimser olur.
- Haksızlığa göz yummaz, cesur olur. Cimri olmaz; çünkü fakirlik korkusu taşımaz. Kibirli ve bencil olmaz; çünkü haddini bilir. Para, mal, mevki vs. hırsının ve kıskançlığın esiri olmaz; çünkü bu hayatın geçici olduğunu bilir.
- Tüm evrenin Allah tarafından yaratıldığını bilir. Varlıkları olduğu gibi benimser. Canlı cansız tüm varlıklara karşı güçlü bir sorumluluk bilinci kazanır. Bu sorumluluk bilinci ile yapıcı olur. Düşünce, söz ve davranışları ile bir başkasına zarar vermekten kaçınır.

4.6. Ahirete İman

Ahret sözlükte "sonra olan, son gün" gibi anlamlara gelir. Ahret kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "yeniden diriliş, kıyamet, hesap ve kavuşma günü" gibi isimlerin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

Evrenin varlığının sona ermesi İsrail adlı meleğin "sûr"a üflemesiyle gerçekleşecektir.

Sûra ikinci kez üflenmesiyle dünya hayatında yaşamış tüm canlılar tekrar diriltileceklerdir. İslam inancına göre bu diriliş **ruh** ve **beden** ile olacaktır. "Mahşer" adı verilen yerde insanların toplanmalarından sonra kendilerine dünyada iken yaptıkları işlerin yazılı olduğu bir defter verilecek ve hesaba çekilecektir. Allah, bu dünyada tüm yaptıklarımızı "Mizan" denen terazide ölçüp tartacaktır.

İnsan bu dünyada yapılan tüm işlerinden hesaba çekildikten sonra herkes yaptığına karşılığını görecek. İman edip yararlı işler yapanlar, içinde sonsuz mutluluk

olan ve hayal bile edilemeyen nimetlerin bulunduğu **cennete** gireceklerdir. **Cennet** ve **cehennem** hayatı sonsuza dek sürüp gidecektir. İşte ölüm sonrası başlayıp ebediyen sürecek olan bu hayata ahiret hayatı denir.

Ahiret inancının bireysel ve toplumsal hayat üzerindeki olumlu etkisinden bazıları şunlardır:

- Ahirete inanan insan, ölümü yeni bir hayatın başlangıcı bilir ve ölüme hazırlıklı olmaya gayret eder.
- Bu dünyada birtakım sıkıntı ve haksızlıklara maruz kalanlar, ahirete iman sayesinde teselli bulurlar.
- Ahirete inanan kişiler davranışlarını sürekli olarak kontrol altında tutarlar. Kötülüklerden kaçınıp iyi ve güzel davranışlara yönelirler.
- Ahirete inanan kişi, salih amel yapmaya gayret eder. Böylece kendine ve topluma faydalı birey olur.
- Ahiret inancı bireyin daha huzurlu ve mutlu olmasına katkı sağlar.

11. SINIF

1. ÜNİTE : İNSAN VE KADERİ

1. Kader ve Kaza Kavramları

Kader, “Allah’ın sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak herşeyi planlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması ve insanların özgün iradelerine göre yapacakları herşeyi Allah’ın önceden bilmesi, takdir etmesi, bir plana göre düzenlemesi” olarak tarif edilir.

Kaza ise “Allah’ın nesne ve olaylara ilişkin ezeli planını gerçekleştirmesi” şeklinde tanımlanır. Burada kastedilen, Allah’ın takdir ettiği şeylerin zamanı gelince bu plana uygun olarak meydana gelmesidir.

ALLAH’IN YARATMASINDAKİ ÖLÇÜ:

- **Denge:**
 - Dünya ile Güneş arasındaki uzaklık
 - Atmosfer tabakasının kalınlığı
 - Ay’ın dünyaya uzaklığı
- **Düzen:**
 - Gece gündüzün oluşması

- Gelgit olayı
- Mevsimlerin oluşması

- **Kurallar:**

- Her cismin bir yörüngede hareket etmesi
- Mevsimlerin sürekliliği
- Gece gündüzün birbirini takip etmesi

Kader; fizik, kimya ve biyoloji sahalarında olduğu gibi sosyal ve psikolojik alanlarda da söz konusu olan değişmez yasalardır.

2. İnsan İradesi ve Kader

İnsanın irade sahibi, akıllı ve özgür olması onun davranışlarında sorumlu olması anlamına gelir. Bu yüzden kader, insanın akıl sahibi, özgür ve sorumlu olması ile yakından ilgilidir.

İNSANIN KADERİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

- İnsan akıllı bir varlıktır.
- İnsan eylemlerinden sorumludur.
- İnsana düşünme yeteneği verilmiştir.
- İnanan insana vahiyle doğru yol gösterilmiştir.
- İnsan özgür bir varlıktır.

İnsana iyiliği ve kötülüğü yapabilme gücü ve imkânı veren Allah’tır. Fakat özgür iradesiyle iyi ya da kötü olanı seçen insandır. Bu seçimi insanın lehine veya aleyhine olabilir. Bu yüzden insan özgürlüğünü doğru yönde kullanmalıdır.

İnsan doğduğu yeri, anne babasının kim olacağını, cinsiyetini ve hangi ırka ait olacağını seçemez. Ancak akli ve özgür iradesiyle düşünmek ve düşündükleri üzerinde tercih yapıp karar vermek konusunda özgürdür.

İnsanın sorumlu olması için hür olması gerekir. **Sorumluluk**; bir kimsenin üzerine aldığı, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı bir işten dolayı gerektiğinde hesap vermek zorunda olmasıdır.

Allah, insanı doğru ve yanlış olanı ayırt edebilecek kabiliyette yaratmış, peygamberler ve kitaplar göndererek iyilik yapanları ödüllendireceğini kötülük yapanları ise cezalandıracağını bildirmiştir. Dolayısıyla insan, özgür iradesiyle yaptığı eylemlerinden sorumludur.

İnsanın çaba harcamaksızın kendini olayların akışına bırakması düşünülemez. İnsanların kaderi,

sorumluluklarını örten bir sığınak olarak görmeleri doğru değildir.

3. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar

3.1. Ecel ve Ömür

Ecel kelimesi, sözlükte; hayatın sonu, müddet ve süre gibi anlamlara gelmektedir.

Ömür ise insanın doğumundan ölümüne kadar geçen süredir.

Allah, yarattıkları için bir ecel tayin edendir. Ecel, Allah'ın bir takdiri olarak onun izni olmadan gerçekleşmez.

3.2. Hayır ve Şer

Hayır, sözlükte iyi ve faydalı iş demektir. Terim olarak Allah'ın emrettiği, razı olduğu ve sevdiği davranışlar anlamına gelir. **Şer** ise kötü ve fena iş demektir. Terim olarak ise Allah'ın yasakladığı ve hoşnut olmadığı, sonuçta yerilen ve cezayı hak eden davranışlar anlamına gelir.

İnsanın filleri iyi ya da kötü ve bu fillerinin sonuçları da hayır ve şer olarak bir değer taşır. Allah, hayrı mükâfatlandırarak şerri ise cezalandıracaktır.

3.3. Afet

Afet sözlükte doğanın sebep olduğu yıkım anlamına gelmektedir. Doğal afetler, Allah'ın evrene koyduğu fiziksel yasaları sonucunda meydana gelir. Bu yasalar yeryüzünün kaderidir.

Plansız şehirleşmeler, kontrolsüz yapılaşmalar, kaynakların israf edilmesi gibi pek çok sebep yüzünden insanların zarar görmesinin adı kader değildir. Kader, Allah'ın koyduğu ölçüye denir. Bu ölçüleri dikkate almayan kişiler bedel ödemek zorunda kalır.

İnsanlar, afetleri oluşturan sebepleri ortadan kaldırmaya çalışmalı ve bu afetlerle mücadele edip onlardan en az zararla kurtulmanın yollarını aramalıdır.

3.4. Sağlık ve Hastalık

Hastalıklar; sağlıklı ve yeterli beslenmemek, temizliğe önem vermemek ve sağlıklı ilgili önlemlere yeterince uymamaktan kaynaklanır.

Allah, her hastalığın çaresini yaratmıştır. İnsan, bu çareleri bulmak ve **tedavi** olmak zorundadır. Nitekim Allah'a ibadet edebilmek için de sağlıklı olmak gerekir. İnsan, başına gelen sıkıntılarda **sabretmeli** ve iyileşmek için çaba sarf etmelidir. Hastalıkları kadere bağlayarak hiçbir şey yapmamak doğru değildir. Doğru olan **tedbir almak** ve **tedavi olmaktır**.

3.5. Rızık

Rızık, sözlükte, nasip, pay, nimet ve bağış gibi anlamlara gelir. **Terim** olarak Allah'ın bütün canlılara maddi ya da manevi olarak lütfettiği **nimetlerdir**.

Allah, yeryüzünde yaşayan bütün canlılara yetecek kadar nimet yaratmıştır. Bu nimetleri elde etmek için de **çalışmayı** emretmiştir.

İnsanların bir şeylere muhtaç olarak zor durumda kalması, kendilerinin ya da başkalarının tutumları ile ilgilidir. Yeryüzündeki nimetler, üzerinde yaşayan herkese yetecek kadardır ve bunlardan faydalanmak herkesin hakkıdır.

3.6. Başarı ve Başarısızlık

Başarı, bir kader ya da yazgı sonucu çalışmadan, kendiliğinden gerçekleşen bir şey değildir.

Öyleyse başarılı olmak isteyen insan bunun için çaba sarf etmelidir.

Kader, insanı başarılı ya da başarısız kılan ölçülerdir. Bu ölçüleri özgür seçimleriyle kendi dünyasına katan insanın kendisidir. Kur'an'da insanı başarısız ve mutsuz kılacak sebepler açıklanmıştır. Başarı gibi başarısızlık da **insanın çalışması** ile ilgilidir.

Kur'an'a göre gerçek başarı, ahiret hayatını ve Allah'ın rızasını kazanmaktır.

3.7. Tevekkül

Tevekkül, sözlükte; güvenmek, dayanmak ve işi başkasına havale etmek demektir. **Terim** olarak kişinin gerçekleştirmek istediği işi konusunda elinden geleni yaptıktan sonra Allah'a güvenip dayanması ve onun yardımını beklemesi anlamına gelir.

İnanan bir kişi, Allah'ın mutlaka kendisine yardım edeceğini, gaybı, geleceği onun bildiğini ve bütün hayrın onun elinde olduğunu kabul eder.

Allah kendisine tevekkül edenlerin, önce üzerlerine düşen görevleri yapmalarını ister.

12. SINIF

1. ÜNİTE: DÜNYA HAYATI VE AHİRET

1. Hayat Amaçsız Değildir

İnsanın yaratılış gayesini Allah Kur'an'da şöyle ifade buyurur: **“Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”**

Hayatın amacı;

1. Allah'a inanmak
2. İbadet etmek
3. İyilik yapmak
4. Salih ameller işlemek

2. Ahirete İmanın Dünya Hayatını Anlamlandırmaya Katkısı

İslam'ın ahiret inancına göre **İsrafil** adlı melek, Allah'ın emriyle **sûra** üfleyecek ve bütün canlılar ölecek, dünya hayatı son bulacaktır. Bir müddet sonra İsrafil **ikinci kez sûra** üfleyecek, insanlar Allah tarafından yeniden diriltilecektir. Herkes **mahşer** denilen yerde toplanacak, dünya hayatında yaptıklarından hesaba çekilecektir. İnanıp iyilik edenler **cennete**; günahkârlar ve kötülük edenler ise **cehenneme** gidecektir. Buna **ahiret inancı** denir.

Ahirete inanan insan,

- Kur'an'ın emir, öğüt ve uyarılarını dikkate alır.
- Allah'ın varlığına ve birliğine iman eder. Ona ibadet etmeyi görev bilir.
- Adaletsizlik, haksızlık, iftira, gıybet, çekememezlik vb. kötülüklerden uzak durmaya özen gösterir.
- Salih ameller işlemeye, kendine ve topluma faydalı olmaya önem verir.
- Kendine sevap kazandıracak iyi ve güzel işlere yönelir. Böylece hayatını anlamlı bir şekilde sürdürür.

3. Ölüm Bir Hayat Gerçeğidir

Dünyaya gelen her insan, her canlı birgün mutlaka ölür.

Bu konuda Allah şöyle buyuru: **“Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü, yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir...”**

Kur'an'a göre her insan;

- Dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu bilmelidir.
- Ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğunu unutmamalıdır.
- Yapılan iyilik ve kötülüklerin karşılığının ahirette mutlaka görüleceğine inanmalıdır.
- İş ve davranışlarında sorumluluk bilinciyle hareket etmelidir.
- Dünyada kalıcı eserler bırakmak için çaba harcamalıdır.
- Her türlü kötülükten uzak durmalı, iyi ve güzel işler yapmayı ilke edinmelidir.
- Yaptığı iyiliklerin ahirette Yüce Allah tarafından mükâfatlandırılacağını unutmamalıdır.

4. Ahirete Uğurlama

4.1. Cenaze namazı

Ölen bir Müslüman ;

- Öncelikle dinî kurallara uygun olarak yıkanır, **kefenlenir**.
- Cenaze namazı kılınmak üzere cami avlusuna getirilip **musalla taşına** konur.

Cenaze namazı kılmak **farz-ı kifayedir**. Yani bir mahallede, bir bölgede veya şehirde bir grup Müslümanın bu namazı kılmasıyla diğerlerinden sorumluluk kalkar. Ancak ölen Müslümanın cenaze namazı hiç kimse tarafından kılınmazsa bütün Müslümanlar bundan sorumlu olur.

Cenaze namazının **rükû** ve **secdesi yoktur**. Bu namaz **ayakta** kılınır.

Cenaze namazının kılınışı şöyledir:

- Ölen Müslümanın kadın veya erkek olduğu belirtilerek cenaze namazı için niyet edilir.
- Eller kulak memelerine degecek şekilde kaldırılıp “Allahü ekber.” denilerek tekbir alınır ve göbek altına bağlanır.

- İmam ve cemaat “Ve celle senâük.” ifadesiyle beraber Sübhâneke duasını sessizce okur.
- Sonra eller kaldırılmadan tekrar tekbir alınır. Allâhümme Salli ve Allâhümme Bârik duaları okunur.
- Ardından üçüncü kez tekbir alınıp cenaze duası okunur. Bu duayı bilmeyen kişiler Rabbenâ dualarını okuyabilirler.
- Son olarak dördüncü bir tekbir daha alınıp sağa ve sola selam verilmek suretiyle cenaze namazı bitirilir.

4.2. Kur'an ve Mevlit Okumak

Peygamberimiz, “**Ölülerinize... Yâsîn suresini okuyunuz.**” buyurarak bizleri, ahirete uğurladığımız Müslümanlar için Kur'an okumaya teşvik etmiştir.

Mevlit sözlükte; doğum, doğum zamanı, doğum yeri gibi anlamlara gelir. Bu kavram kültürümüzde; Hz. Peygamberin doğumunu anlatmak, onu anmak ve adını yüceltmek için yazılan manzum eserleri ifade etmek için kullanılır. Ülkemizde en çok bilinen mevlit, **Süleyman Çelebi** tarafından yazılmış olan “**Vesiletü'n-Necat**” adlı eserdir.

Dinî bir zorunluluk olmamakla birlikte, mevlit okutmak toplumumuzda yerleşmiş güzel bir âdettir.

4.3. Dua Etmek ve Hayır Yapmak

Ölmüşlerimiz için yerine getirmemiz gereken dinî görevlerden biri de dua etmek ve hayır yapmaktır.

Ölen Müslümanlara fayda sağlayan, sevap kazandıran başlıca uygulamalardan biri de onlar adına hayır yapmaktır. Buna göre ölmüş yakınlarımız için muhtaç durumda olanlara maddi ve manevi yardımlarda bulunabiliriz.

5. Kıyamet

Kıyamet, sözlükte; ayağa kalkmak, doğrulmak, kalkmak, dikilmek gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise kıyamet; Yüce Allah tarafından belirlenen bir vakitte, dünya hayatının sona erip bütün canlıların ölmesini, sonra da yeniden dirilmeyi ifade eder.

İslam, inancına göre kıyamet, **İsrafil** adlı meleğin **sûra** üflemesiyle gerçekleşecektir.

Kıyametin kopması gibi ölen insanların dirilmesi de İsrail'in **sûra** üflemesiyle gerçekleşecektir.

Dirilen herkes ahirette, **maşer** yerinde toplanacaktır. **Mahşer**, dünya hayatında yapılan iyilik ve kötülüklerin hesabının sorulacağı yerdir. Bu nedenle mahşer günü, **hesap günü** olarak da adlandırılır.

İnancımıza göre ahirette Allah tarafından diriltelen insanların dünyada yaptığı iyilik ve kötülükler **mizan** denilen bir tür terazide tartılacaktır. İyilikleri ağır gelenler **cennetle** mükâfatlandırılacak, kötülükleri, günahları fazla olanlar ise **cehennemde** yaptıklarının cezasını çekecektir.

Kıyametin ne zaman kopacağı da insanlar tarafından merak edilmiştir. Ancak peygamberler dâhil hiç kimse bu konuda bilgi sahibi değildir.

6. Yeni Bir Hayat: Ahiret

İslam inancına göre ölüm bir yok oluş değildir. Aksine yeni bir hayata başlangıçtır. İnsanların Yüce Allah tarafından diriltirilip hesaba çekileceği ve bunun ardından ebedî bir hayatın olduğu inancı, İslam'ın temel ilkelerinden biridir. Bu nedenle her Müslüman ahirete inanır.